

ЛІТЕРАТУРА

1. Толстоухова С.В. Організаційно-педагогічні основи функціонування системи соціальних служб для молоді: Дис... канд. пед. наук: 13.00.01. – К., 2002. – 287с.
2. Зверева І.Д. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в Україні: теорія і практика: Монографія. – К.: Правда Ярославичів, 1998. – 333 с.
3. Кузьменко О.А. Соціальне становлення особистості в умовах відкритої соціально-педагогічної системи. Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – К., 1998. – 184 с.
4. Лактионова Г.М. Теоретико-методологические основы социально-педагогической работы с женской молодежью в условиях крупного города: Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.05. – К., 1999. – 419 с.
5. Шендеровський К.С. Соціальна служба для сім'ї, дітей та молоді – особлива організація соціальної інфраструктури територіальної громади // Наукові записки інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименко. – К.: Главник, 2005. – Т. 4. – С. 317-323.
6. Шакурова М.В. Методика и технология работы социального педагога: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: "Академия", 2002. – 272 с.

УДК 376.1 : 376.112.4

РОЛЬ ДІАГНОСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ПРОБЛЕМАМИ В НАВЧАННІ

Волярська О.С., к. пед. н., доцент

Запорізького національного університету

У статті обґрунтовано роль діагностичного обстеження в умовах спеціального освітнього закладу. Діагностика є необхідним структурним компонентом корекційно-педагогічної діяльності з оптимізації процесу навчання.

Ключові слова: діагностика, розвиток особистості дитини, корекція

Волярская Е.С. РОЛЬ ДИАГНОСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГА В РАБОТЕ С ДЕТЬМИ С ПРОБЛЕМАМИ В УЧЁБЕ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье обоснована роль диагностического обследования в условиях социального образовательного учреждения. Диагностика является необходимым структурным компонентом коррекционно-педагогической деятельности по оптимизации процесса обучения.

Ключевые слова: диагностика, развитие личности ребёнка, коррекция.

Volarskaya E.S. THE CORRECTIVE PEDAGOGICAL WORKS IN ORDER TO IMPROVE THE PROCESS OF CHILDRENS' WITH SPECIAL NEEDS EDUCATION / Zaporizhzhya national university, Ukraine.

The article is devoted to the role of the rehabilitative-pedagogical activity for the optimisation of the process of education of children with special needs. Diagnostic is a vital component of the rehabilitative-pedagogical activity for the optimisation of the process of education.

Key words: diagnostics, child's personality development, correction.

У сучасній загальній та корекційній психології затвердилось положення про необхідність раннього виявлення та подолання відхилень у розвитку дитини. В останні роки з розвитком міжнародних зв'язків спостерігається тенденція до уніфікації загальної спеціальної термінології, у зв'язку з чим використовуються терміни “корекційна педагогіка” або “спеціальна психологія і педагогіка”.

Виховання, формування особистості – це безперервно діючий процес, що вимагає знань вікової психології. А без знань основ корекції неможливо з'ясувати потреби, проблеми дитини, з'ясувати шляхи їх подолання. Фахівці, що працюють у цьому напрямку, повинні мати високий рівень знань в галузі загальної та спеціальної психології, дитячої психіатрії, на основі яких можливо грамотно будувати діагностичну, корекційну та профілактичну роботу.

Єдність виховних задач у психолого-педагогічному розвитку дітей зумовлює необхідність створення єдиної психолого-педагогічної служби в дошкільних і шкільних закладах, здатних своєчасно виявляти порушення у розвитку, та надавати дітям з труднощами поведінки та навчання необхідну корекційну допомогу, розробляти відповідні рекомендації для педагогів та батьків.

Ретроспективний історичний огляд вчення зародження, становлення розвитку навчання про проблеми навчання та виховання дітей з відхиленнями в розвитку можна розпочати із Древньої Спарти, де багато століть створювався культ здорового тіла. Люди (і в першу чергу діти), що мають яскраво виражені відхилення від норми, просто знищувалися. У середньовічній Європі такі люди закінчували життя на вогнищах інквізиції, оскільки бултьвіднесені до “одержимих нечистою силою або злим духом”.

Увагу лікарів привертала діти, котрі мали найбільш виражені відхилення від норми, що особливо яскраво виявляється при психічних та інтелектуальних дефектах. Перші спроби гуманного становлення і наукового підходу були розпочаті французьким лікарем-психіатром Філіпом Пінелом (1745-1826) і його учнем Жан-Зтьєн-Домінік Ескіролем.

Вперше думку про те, що аномальні діти потребують особливих форм навчання та виховання, виказав швейцарський педагог Песталоцці (1746-1827), однак широкої підтримки серед педагогів та лікарів у той час ці ідеї не отримали.

Спробу навчання та виховання глибоко розумово відсталої дитини (“Авейронського дикуна”) розпочав французький психіатр Жан Іхтар (1775-1838). Таким чином було покладено початок медико-педагогічному напрямку допомоги дітям з глибокими інтелектуальними аномаліями.

Фундаментальні відкриття в галузі природничих наук в середині XIX ст. мали великий вплив на педагогіку і психологію: на зміну спостереженням і розумово-зоровим висновкам приходять експериментальний метод дослідження.

Бельгійський психіатр Ж. Демор (1867-1941) вперше зробив спробу в етіології відокремити біологічні і соціальні (педагогічні) компоненти аномальності.

Основні підходи допомоги аномальним дітям і організаційні форми їх реалізації, що склалися в кінці XIX - початку XX ст.:

- медико-клінічні – основані на знанні етіології аномалії. Розглядаються анатомо-фізіологічні та генетичні порушення, що призводять до неї;
- психологічний – розглядає картину психічної діяльності осіб з порушеннями, стан емоційної сфери і особистості в цілому;
- педагогічний – досліджує й організує педагогічні принципи, методи, форми корекції, навчання та виховання дітей з порушеннями [1].

Учення Л.С. Виготського про компенсаторні можливості людського (зокрема дитячого) організму, про складну структуру дефекту, про динамічну взаємодію біологічного і соціального в ньому, про зони актуального і найближчого розвитку та інші набагато років вперед випередили шлях розвитку вітчизняної психології та педагогіки, лягли в основу розвитку цілих шкіл як в нашій країні, так і за кордоном [3].

Діагностичне обстеження в умовах спеціального освітнього закладу для дітей із проблемами в навчанні ґрунтується на виявленні відхилень у розвитку, визначенні їх характеру і вибір оптимального освітнього маршруту. Пріоритетним є завдання диференційної діагностики.

В умовах спеціального освітнього закладу на перший план виступають завдання комплексного, всебічного, якісного аналізу особливостей пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери, особистісного розвитку, а також дослідження сфери знань, умінь, навичок, уявлень дитини про навколишній світ. Діагностика виступає як необхідний структурний компонент корекційно-педагогічного процесу і як засіб оптимізації цього процесу. Поглиблене всебічне обстеження дозволяє вибудувати адекватні індивідуальні та групові корекційно-освітні програми, визначити ефективність корекційно-розвиваючого впливу.

Основними завданнями обстеження дітей є:

- вивчення якісних особливостей психічного розвитку дитини;
- виявлення „рівня навченості”, тобто міри оволодіння знаннями, вміннями та навичками у відповідності до вікових особливостей;
- визначення характеру динаміки розвитку та научуваності;
- диференціація подібних станів на основі тривалого психолого-педагогічного спостереження та вивчення динаміки розвитку пізнавальної діяльності та емоційно-вольової сфери.

У період підготовки дитини до шкільного навчання перед спеціалістами постає ще одне важливе завдання обстеження – визначення параметрів шкільної зрілості і вибір найбільш ефективної форми шкільного навчання.

Діагностична робота у спеціальному освітньому закладі будується спираючись на основні психолого-діагностичні принципи, визнані вітчизняною спеціальною психологією та корекційною педагогікою і висвітлена у працях Л.С. Виготського, А.Р. Лурії, В.І. Лубовського, Д.Б. Ельконіна та інших. При обстеженні передбачається використання апробованих методів та діагностичних методик вивчення дітей дошкільного віку, в тому числі – дітей із відхиленнями у розвитку. Це широко відомі серед спеціалістів методики та діагностичні комплекси Л.А. Венгера, С.Д. Забрамної, І.Ю. Левченка, Є.А. Стребельової, У.В. Ульянової, О.Н. Усанової, Л.С. Цветкової та ін.

При всій різноманітності посібників і матеріалів з психолого-педагогічної діагностики школярів у них недостатньо повно розглядається технологія діагностичної роботи, її методичне оснащення і форми відображення результатів комплексного дослідження дітей із проблемами в навчанні у спеціальному дитячому садку.

Поєднання експериментально-психологічних досліджень і тривалого спостереження забезпечує об'єктивність оцінки показників розвитку дитини і дозволяє вибрати найбільш ефективні методи психолого-педагогічного впливу.

Первинне обстеження дитини, яка вступила до корекційної групи, проводять спеціалісти психолого-педагогічного консилиуму спеціального освітнього закладу. Саме вони підбирають відповідну корекційну групу і визначають основні напрямки роботи з дитиною.

У структурі психолого-педагогічного вивчення дитини можна виділити декілька напрямків.

Один із них передбачає уточнення структури та міри виявлення порушень у кожній дитини, виявлення психологічних особливостей вихованців. Цей напрямок діагностики дозволяє визначити завдання та зміст корекційно-розвиваючої роботи протягом року.

Результати співвідносяться з якісними характеристиками психічного та особистісного розвитку “вікової норми”, що допомагає виявити характер та міру відставання дитини за основним лініями розвитку, а також визначити співвідношення порушених і затриманих у своєму розвитку функцій, встановити характер їх взаємовпливу.

Наступний напрямок орієнтований на вивчення сфери знань та уявлень про навколтшній світ, а також умінь і навичок, необхідних для подальшого засвоєння освітньої програми в умовах спеціального освітнього закладу.

Важливим аспектом дослідження є виявлення якісних особливостей пізнавальної діяльності (мотивації, вольових зусиль та довільної регуляції, програмування).

Дані, отримані в результаті комплексного вивчення дитини, дозволяють підібрати для кожного вихованця ефективні методи та прийоми педагогічного впливу, визначити завдання та зміст навчально-виховної роботи.

Під час визначення задач корекції особистісного розвитку дітей з проблемами в навчанні доцільно структурувати відхилення у формуванні особистості за трьома рівнями: емоційним, когнітивним, поведінковим.

Основним показником низької адаптації до навчання особистості дитини 7-10 років на емоційному рівні виступає порушення у формуванні емоційної децентрації – здатності індивіда сприймати та враховувати у своїй поведінці стан, бажання та інтереси інших людей. При нормальному ході формування особистості емоційна децентрація з’являється наприкінці дошкільного віку. Порушення в її формуванні призводять насамперед до ускладнень у спілкуванні з однолітками та дорослими.

Показником відхилень розвитку особистості на когнітивному рівні є порушення в формуванні самосвідомості особистості. Під розвитком самосвідомості розуміється єдність таких структурних ланцюгів: ім’я та фізична сутність, домагання на соціальне визнання, психологічний час особистості (її минуле, теперішнє, майбутнє), соціальний простір особистості (її права на обов’язки). Найбільш суттєвим викривленням в розвитку самосвідомості є депривація одного чи декількох структурних ланцюгів, що може призвести до проявів агресивності, тривожності, ускладнень у спілкуванні з однолітками, негативно впливати на загальне самовідношення.

На поведінковому рівні – порушення у рольовому розвитку дитини. Адекватний рольовий розвиток – це вміння приймати ролі, адекватні новим ситуаціям, та вміння змінювати свої звичні ролі у старих ситуаціях, тобто рольова гнучкість і рольова креативність. Порушення у рольовому розвитку провідної діяльності молодшого школяра – рольову гру ускладнює спілкування з однолітками та внутрішньосімейне спілкування, призводить до виникнення психосоматичної патології.

Отже, використання індивідуально-диференційованих програм, що складаються зі спеціально організованих методів і прийомів, високий рівень кваліфікації спеціалістів, відданість своїй справі та велика повага і любов до дітей є шляхом до вирішення корекційних задач і взагалі формування маленької особистості. Дійсно, комплексний, особистісно-орієнтований підхід на ґрунті діагностики і корекції сприяє підвищенню адаптаційних умінь молодших школярів з проблемами у навчанні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальные проблемы диагностики задержки психического развития детей / Под ред. К.С. Лебединской. – М.: Педагогика, 1982. – 430 с.
2. Бойко В.В. Социально-психологический климат коллектива и личность / В.В. Бойко, А.Г. Ковалев, В.Н. Панферов – М.: Мысль, 1983. – 207 с.

3. Выготский Л.С. Основы дефектологии. Собр. соч.: 6 т. – М.: Просвещение, 1983. – Т. 5. – С. 42-86.
4. Добрович А.Б. Воспитателю о психологии и психогигиене общения: Кн. для учителя и родителей. – М.: Просвещение, 1987. – 205 с.

УДК 371.125 : 371.315.6

СЛУХАННЯ ЯК ВИД ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Гаміна Т.С., к. пед. н., доцент

Луганський національний педагогічний університет ім. Тараса Шевченка

У статті розкривається зміст процесу слухання як виду професійної діяльності соціального педагога. Подано рівні слухання, що характеризують типи поведінки та впливають на ефективність сприйняття. Представлені певні методичні прийоми професійного слухання.

Ключові слова: процес слухання, професійна діяльність, соціальний педагог.

Гаміна Т.С. СЛУШАНИЕ КАК ВИД ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СОЦИАЛЬНОГО ПЕДАГОГА / Луганский национальный педагогический университет им. Тараса Шевченко, Украина.

В статье раскрывается содержание процесса слушания как вид профессиональной деятельности социального педагога. Даны уровни слушания, которые характеризуют типы поведения и влияют на эффективность восприятия. Представлены определенные методические приемы профессионального слушания.

Ключевые слова: процесс слушания, профессиональная деятельность, социальный педагог.

Gamina T.S. THE HEARING AS A KIND OF SOCIAL PEDAGOGUE'S WORK / Lugansk national pedagogics university name of T. Shevchenko, Ukraine.

The article is devoted to the content of the process of active listening as a professional skill of a social pedagogy. There is the description of the different levels of active listening, which influence the type of behaviour and the effectiveness of perception. There is a description of different professional methods of active listening.

Key words: hearing process, professional work, social pedagogue.

*“Научись слушать и ты можешь извлечь пользу
даже из тех, кто говорит плохо”*

Плутарх

Уміння слухати як метод сприйняття інформації використовується набагато частіше, ніж уміння читати і писати разом. Саме цей канал передачі інформації найбільш часто застосовується у роботі соціального педагога. Коли ми починаємо розмірковувати про уміння слухати, мимоволі припускаємо його тотожність умінню чути. Небезпечно непорозуміння може привести до переконання, що уміння слухати ефективно – інстинктивна, вроджена навичка. У результаті ми взагалі не докладаємо або докладаємо недостатньо зусиль по оволодінню і розвитку свого уміння слухати і несвідомо нехтуємо важливою у житті функцією, звужучи тим самим свої можливості у самоосвіті та самопізнанні.

У результаті ми ставимо себе перед зовсім необов'язковими проблемами: неправильним розумінням, втратою важливої інформації, неправильно зрозумілими інструкціями; збентеженням та роздратуванням, стримуючи можливість вдосконалення власних професійних та особистісних стосунків.